

Garaşmak / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Garaşmak / hekaýa

GARAŞMAK

...Girdi-çykdy garaşdy. Sekiniň üstünde otyrды, soň öýe girip, düşegine geçdi, emma ýene-de ynjalyп bilmän, derwezedен çykyp, köçä seredip durды, ýöne köçäni doldurýan gözedürtme garaňkylykda hiç zat saýgaryп bilmän ýene howla girdi-de, baryп agaç sekiniň üstünde oturды. Alabaharyň çigreklije howasy ýeňiljek geýnendigi zerarly endamyny tikenekletse-de: “Ynha geler, häzir geler” diýip kän oturды. Garaşyp oturşyna hiç ynjalyп bilmän ýene öýe girdi. Düşegine geçmänem parahat uklap ýatan çagalaryna birlaý göz gezdirip çykды.

Kiçijik Gözeljik üstündäki ýorganyny serpipdir, indem ukydaka üşäp, ýygnanypjыk bir gysym bolup ýatyrды. Ýuwaşlyk bilen pişik basyşyny edip Gözeljigiň ýanyна bardы-da, gyzjagazynyň üstüne ýorgany örtdi.

Wepa-da basyrganýarmy – nämemi, ýassygynda iki ýana urunýar. Wah-eý kyn bolýandyр muňa, elbetde mekdebe gidýän birinji ýyly bolansоň ýadaýandyр, agyrrak düşýändir, şonuň üçinem ýadawlygy zerarly basyrganýandyр. Ol Wepanyň ýanyна süýşdi-de, onuň garaja galpaklaryny sypady. Öz ejesiniň mähriban ellerini duýan Wepa urunmasyny goýup, rahatlandы, birdenem düşünde bir zаdа ýylgyрды welin, onuň kiçijik süýt dişleri akjaryп gitdi.

Çaryýaryň kellesem-ä diwara has golaý baryпдыр ýaly-la, häzir çala gymyldasa kellesi dünküldäp diwara deger. Ol welin, dünýäni suw alsa topugyndan дәl, gaty arkaýyn ýatыр. Asyl Çaryýar kiçiliginde-de şeýledi-le, ukusyna ejiz, ýatanda-da gaty agыр ýatýарды. Gullukdan gelensoň-a indi hasam beter, ir bilen dagy oýaraýjak bolsaň görgi baryny görkezýär.

Onuň ýüzünden näme üçindir ýylgyрыş syryлмаýарды. Belli-le. Bu gün şähere gidip öz gelinligi bilen duşуşyp gelendir. Indiki ýaşlar-a birhili bihaýa-da bolupдырlar, gyz. İlk-ä bir gün

işden geldi-de: “Eje, meniň ugruma çykypsyňyz diýip eşitdim welin, şol dogrumy?” diýäýdi ýüzüme seredip. Ýüzi dagam gyžaranok, ap-arkaýyn diýjegini diýip dur. Ugruna çykyp ýörenimiz çyn bolansoň: “Hawa” diýdim. Onda diýýär: “Eje, pylanylara baraýyň”. “Göwni giden bolsa...” diýip bizem munuň diýen gyžyna sawçylyga baraýdyk. Bu günem ynha şähere görme – görşe gidendir, hem-ä gyžy görmäge, hemem özüni görkezmäge.Ýöne bularyň bir zatlaryna welin, düşünp bilmeýän. On bir ýyllap biri – birine belet bolmadylarmyka? Özler-ä birinji klasda okap başlanlary bäre bir partada oturypdyrlar, ýene-de bulara görüşmek gerekmiş...

Dogrusy meniň-ä ol gyža kän bir göwnüm ýetmeýär. Ýöne näme özi halan bolsa...Hudaýym, şularyň ýüzünden ýylgyrys uçandan, mün gezek öz göwnüni ýykanyň gowdyr. Ýylgyrawersinler, hernä! Ol Bibiniň ejesiniň häsiýeti erbet, şonuň üçin halamok-da...Bular-a näme, görk-görmek bolsa bolýar. Göze öylenseňem ýürek bilen oňşup ýaşaşmalygyna, gyžlaryň içi nähilidigi näbelli, daşy owadan garpyzdygyna düşünmeýärler-dä, entek...Soň sähel zat üçin gyžyna gep berip, günlerini bulap ýörse, ol hem gowy däl. Hudaý janyň özi gowysyny edewersin, hernä! Ýogsa göz öňünde tutup ýörenjäm, beletje zadym, Jemalyň gyžy Dursun janam, tüweleme gowy gyž-la...Nesip bolsa toýam ederis... Ýöne şu Bibiniň ejesi, aýbygadym heleý, yükümüz-ä ýetirer... Salyp bilenini salar, onsoň çyk-da ol zatlaryň aşagyndan...Aý bolýar-da, göwnümi bir giň tutaýyn...Janymyz sag bolsa, hudaý ýetirer-dä, bir ýerden.

Iň kiçim Geldi janam, ýene togalanyp-togalanyp kakasynyň gujagyna giripdir. Ol hem şu çagalarymyz diýip, öýüm-maşgalam diýip janserek-dä. Saçlaryna çal sepip ugrapdyr, özem indi ýaşynyň gaýdyşany bildirýärmä nämemi, uklanda ýaman bimaza ýatýar. Wah, görmedik günü yokdur-la bu Rahymymyň! Menden dagam ýedi-sekiz ýaş uludyr bi...ýaşlygyndan ýetimçiligi, kakasynyň taşlap gitmegi, öweý atasynyň zabunlygy... Gaýnym pahyr süňksüz gowy adamdy welin, näme ýekeligem kyndyr-da... Onsoňam näme, ýaşlyk ýaşlyk bolýar-da, awunsaňam, awunan zadyňa ýene-de bir ýapyssaň bagta ýetäýjek ýaly bolup duransyň...

Ikilenç äre çykça çykypdyram welin, günü it görse gözi agarar diýýänleri bolupdyr-da, pahyryň. Soň sudlaşyp-hökümetleşip, aýrylyşypdyram welin, öweý kakalygy Rahymyň kalbyna oglanlykdan bitmez ýara salypdyr-da. Serhoş bolup gelende, kakalygyndan gorkuşy, ejesiniň enjilişi. Hälem bir neresse çaganyň sessiz aglap duranyňy göräýse, ýumrugy daş ýaly düwlüberýä. Gaty aglamaga-da gorkup, bir burçda sessiz-üýünsiz aglap gezen günleri ýadyna düşýändir-dä. Gaýynenem pahyr, ýüregagyrylydy hem...Wah, onça zady görüp, ýüregagyryly bolmaz ýalmy?! Pahyr Çaryýaryň aşak ýanyndaky gyz, Sülgün bolanyndan soň, göze ilmän, asuda ýaşaýşy ýaly, hiç kime duýdurman, sessiz-üýnsiz, tarpa-taýyn gidiberdi...ýer ýaly ýuwaş zenandy pahyr. Munymyň saçyndaky aklaryň ilkinjileri hem ejesini gara ýere beren günü peýda bolan bolmaly. Edil ýöne, ýüregi üzülene dönäýdi, mähribanymyň. Emma barybir erkeksiräp, mertlige saldy, syr bildirmän, gelen-gideni sowdy, ejesiniň kyrky geçýänçä çydady, soň bolsa ýanyňy ýere beräýendir... Şol keselden saplanyp bilmänem bir-küç aýlap dagy düşekden galman ýatdy. Indem käteler gatyrak gahary gelse ýa öteräk tolgunsa elini kükregine ýetirip, ýüzüni ejirli çytyberýär. Ýene-de maňa syr bermejek bolýar. Wah, Rahym jan, men bilýärim-ä, seniň her dem alşyň näme aýdýanyňa çenli bilýärim-ä...A öňräkler gelen adam näme?!

Mellekde ýer depip ýördüň welin, derwezämizden ätledi. Oňa gözüň düşen badyna ýüzüň terzi üýtgedi. Ýogsa öň ýanynda gapdalynda torsuk ýalyjak bolup: “Kakama ýer depişýärim” diýip aýagyň astyna çolaşyp, bulaşyp, ýykylyp sürşüp, tomalanypjyk ýören Geldijik bilen degşip, onuň wüjürdisine ha-ha-haýlap durduň...Şol bada ýüzüňden şatlyk alamtalary yzsyz-tozsuz ýitip gitdiler. Guma bulaşyp ýören oguljygymyzyň soňky sözlerine gulak asman, ol gelene tarap gözüňi alardyp ugradyň. Ýogsa sen hiç wagt iň bir gyssagly wagtyň hem körpämiz bir zat diýse jogapsyz goýmaýardyň, şol gezek welin, oguljygyňy eşitmediň hem...Ol adamyň ýanyňa barybam ony salam-heliksiz zatsyz köçä garşy alyp gitdiň. Hatda öýe girmäge-de çagyrmadyň. Gaty çaltam yzyňa dolandyň. Men : “ol kim?” diýip soranymda bolsa, gaharyňy menden çykarjak bolýan ýaly: “bar-how öz işiň bilen

bol!” diýip azgyryldyň...Ýok, ýok Rahym jan men senden gaty görmedim, sebäbi özüm günäkärdim, senden soramaly däldim, hasam şol pursat gelen badyňa! Ýöne aýtmasaň hem ol adamyň ejeň ikiňizi taşlap giden kakaňdygyny men duýdum ahyry!

...Ene ýerinden turup, iki uly gyzynyň ýatan otagyna girip gitdi. Otagda Sülgün bilen Jeren ikisi parahat uklap ýatyrdylar. Az salym gyzlaryna seredip duransoň, ene beýleki otaga geçdi. Otagyň törüne ýazylan düşek boşdy.

“Atajan?! Nirä gitdikä! Näme üçin entek bolup gelmeýärkä?” Ýene-de howsala düşüp ugran ene diwardan asylgy uly sagada seretdi, emma otagyň garaňkylygy zerarly wagtyň näçe bolandygyny gözi kesmedi. Parahatlanyp bilmän ene iki ýana zowzuldap başlady: “Nirä gitdikä? Näme bolduka? Näme üçin gelmeýärkä? Ýa Çaryýary turzup, gözlegine iberäýsemmikäm?!...Ýok-la.ony turzaýsam, ol gaharlanar-da, Atajanyň gözlegine ugrar, ony tapybam, gaharyna, urar. Ol hem gedemjedir, agasynyň sürünmesini çekmez, gaýtargy berer, garaz iki dogan bolup, gijäniň içinde masgara bolarlar...Şu ikisine hiç alaç tapyp bolmaýar-da, mydama basdaş, mydama tersleşip, biri-birinden öýkeleşip ýörler. Bu Çaryýar-a ulusyrap öz diýenini gögertjek bolýar, ol Atajany hem öte gedemje, kakasyndan başga hiç kime baş bermejek bolýar. Ýogsa entek näme ýaşy bar diýsene, ýaňybir on ýedi ýaşady, heniz mekdebi hem tamamlanok. Özi-de itiň aýagyny iýen ýaly, haçan görseň öýde tapylmaýar, garaňky düşdügi: “Eje pylan ýere gitjekdirin”.Ýa gijäniň bir wagty geip: “Pylan ýerden geldim-laý, eje” diýip durandyr...Bu garagolja doňuzjygyň özi ýaly ýoldaşy hem duşupdyr, asyl bulary diňe ýatanlarynda aýry göräýmeseň biri-birinden aýry hem görüp bolanok ahyry...Häzirem görüp otursaň dosty Kerim bilen bir ýerde entäp ýörendir. Kerimiň ejesi Nurgözel bolsa bu wagt edil meniň ýaly zowzuldap ýörendir. Häk garagollar size çygar çybyk bilen ýumşak ýeriňizi sypalamak gerek-dä...! Arman ýöne indi siz çygar çybyk bilen sypalanýan ýaşdan çykyp barýarsyňyz-da... Nirede olar, näme edýärler-heý biler ýalymy? Nädip biljek? Hernä Allañ özi gowusyny edewersin! Sag-aman gezewersinler, nirede gezselerem Hudaýyň özi olary gorawersin! Şu döwürde dagy gorkmaz ýaly hem

däl. Niräni görseň tirýekkeş, niräni görseň neşebent
ogry-jümriler...Özem kileň dyrnak ýaly-dyrnak ýaly, ýaşajyk
oglanlar... Daş edewersin-eý, Alla jan! Şol bela bir
uçramawersinler, özüň bir ýüreklerine rehim-şepagat
salaweri!..

Oý-pikirlerine gümra bolup, iki-baka gatnaýan ene ýene-de
Çaryýary turzup Atajanyň gözlegine ugratmak pikirine dolandy,
emma ýene-de bu niýetinden el çekdi. Sebäbi Çaryýary oýaranda
Rahymyň hem oýanmagy ahmaldy. Onsoň Atajanyň dat gününedi.

Ene welin, Atajana garaşyp-garaşyp, ýatyp bilmän alada galsa-
da oňa käýelmegini, onuň göwnüne degilmegini islemeýardi.
Sebäbi birinjiden-ä ene Atajan hernäçe entese-de onuň
erbetlige ýanaşmajagyna gaty ynanyrdy. Onsoňam esasy zat ene
Atajany beýleki çagalaryndan gowy görýärdi. Bu gowy
görmekligiň sebäbi şudy...

...Atajan çagaka gaty gowşajyk hem keselbentdi. Şol zerarly hem
onuň azary beýleki çagalarynyňkydan näçe esse köp bolupdy. Bir
gezek bolsa ol tas eldenem gidýärdi...

Şol gije Rahym öýde ýokdy, ol nirädir bir ýere ýatymlyk
gidipdi. Ene bolsa birnäçe gün bäri gyzdyrýan Atajanyň
basujuny saklap otyrды. Öňem birki günläp uklap bilmedik ene
arasynda özem duýman ymyzgananda, birden Atajanyň hyrkyldysyny
eşitdi-de, zöwwe galdy. Ol gök-dalak bolup, demigip barýardy.
Ine şol gysyň garly gyjesinde-de ene kiçijik Atajanjygy
gujagyna gysyp, gyňajyny sowuk ýele ykjadyp, oba keselhanasyna
ylgapdy.

Keselhanada ýaş lukman oglan Atajany halas edeinden soň:

“Gelneje, ýene azajyk gijä galan bolsaň...” diýip köpmanyly
dymypdy. Ene-de şonda iki eli bilen ýüzüni ýapyp, sessiz-
sessiz aglapdy, içinden şol azajyk gijä galmandygy üçin,
bäbegini almandygy üçin hudaýa müň alkys aýdyp, begenjine
aglapdy...

Ine, şu wagtam enäniň uly alada galyp garaşýanyny şol gys
gijesi ölümden halas edilen Atajandy...

xxxxxx

—Onda haçan duşuşarys, Jemile?

–Ertir agsam şu wagtlar gel-äý!

Dym-gyzyl bolup gyzarýan gyz Atajanyň golundan goluny sypdyryp, yzyna garaman, haýdap gitdi. Saçlarynyň bir örümini eli bilen tutup barýan gyz gözünden ýitensoň Atajan hem tutlukdan çykdy-da, özüne garaşyp duran Kerimiň ýanyna ugrady... Köne derwezeleriniň jygyldysy eşidilende, Atajanyň gelendigini aňan ejesi, uludan bir demini aldy-da, uklan kişi bolup gözlerini ýumdy.

“Alla jan, adyňa ýüz müň şükür, sag-aman dolandy! Ýöne, bäbenegine dikilip durmaýyn-da, uklan bolaýyn, ýogsa birhili bolup gider. Balamyň häzir gezjek-ýaýnajak wagty ahyryn. Menem muny duşaklap saklajak bolýaryn!”

Pişik basyşyny edip öýe giren Atajan bolsa ejesiniňem-kakasynyňam parahat uklap ýatandygyny görüp, ýerine geçdi-de, süýji uka gitdi...

Nirä gitsegem, haçan dolansagam, bize mydama garaşýanlaryň bardygyna şükür!...

„Garagum“ žurnalyňyň 1999-njy ýylyň XI sany

Hekaýalar